

1 De Horoscoop

Sandro Benedetto, fysicus en astroloog van mijn illustere oudoom Niccolò Orsini, een *condottiere* die men na zijn dood vergeleek met de helden uit de *Ilias*, trok mijn horoscoop op 6 maart 1512, de dag waarop ik om twee uur 's morgens te Rome werd geboren. Zevenendertig jaar eerder, in 1475, ook op 6 maart en ook om twee uur 's morgens, had in een Etruskisch dorpje Michelangelo Buonarotti het onrustige levenslicht aanschouwd. De overeenkomst ging evenwel niet verder dan een toevallig samenvallen van dag en uur van geboorte, want de sterren die waakten over onze respectieve verschijningen op het schaakbord des levens stelden de stukken op voor geheel verschillende partijen. Toen Buonarotti werd geboren, stegen Mercurius en Venus zegevierend en naakt naar Jupiters troon. Het was het hemelse bal, de mythologische contradans die de haast goddelijke scheppers in zijn midden opneemt. De roem wachtte hem die zijn ogen opende onder die luister die het firmament veranderde in een flonkerende salon, een en al kandellabers, waartussen, doorschijnend, kalm en plechtig, de verheven goden zweefden in de schitterlichtende ruimte. Maar toen ik geboren werd, wees Sandro Benedetto op belangrijke tegenstrijdigheden op de sterrenkaart van mijn bestaan. Weliswaar stond de zon in een waterteken en kende ze mij, gesteund door het gunstige aspect van de maan, occulte krachten en ziensgaven toe, met een roeping voor astrologie en metafysica; weliswaar stonden zowel Mars, oorspronkelijk heerser, als Venus, tijdelijk heerser in het achtste huis, dat van de dood, zoals Benedetto keer op keer benadrukte, in het huis van het leven, onvatbaar voor de dood, en leken ze mij door hun gunstige stand ten opzichte van de zon en de maan een oneindig leven in het vooruitzicht te stellen -

hetgeen iedereen die het rijkversierde manuscript zag bevreemde - en wees Venus, gunstig gesitueerd tegenover de overige hemellichamen, op talent voor fijnzinnige vondsten op artistiek vlak; maar ook is het niet minder waar dat de schadelijke en agressief geplaatste Saturnus mij talloze onfortuinlijkheden voorzegde, zonder dat Jupiter, door een onaangename beschikking der planeten buiten spel gezet, in staat zou zijn die aangekondigde rampspoed te neutraliseren. Wat de fysicus Benedetto en al degenen die, nadat ze van die ernstige zaken op de hoogte waren gesteld, de horoscoop bekeken bovenal verbaasden, was, zoals gezegd, het mysterie dat voortvloeide uit het ontbreken van een levenseinde - mijn levenseinde -, gevolg van de uitschakeling van Venus en Mars tegenover de logische noodzakelijkheid van de dood, en dat dus leidde tot de absurde veronderstelling van een bestaan dat zich zou uitstrekken over een onbegrensde tijdslijn. Ik weet dat sommige deskundigen kritiek hadden op het uiterst verzorgde werk van Benedetto, waarvan ik de prachtige tekens en figuren een halve eeuw later *al fresco* liet kopiëren in een van de hoofdvertrekken van het kasteel van Bomarzo, en dat ze aanvoerden dat die constellatie onmogelijk was, maar de wijsheid van de maker, die keer op keer bewezen was, legde hun morrende monden het zwijgen op.

Mijn vader, eveneens condottiere, en een befaamde, had veel eerbied voor de nagedachtenis van zijn oom, de grote Niccolò Orsini, die al naar gelang de contracten die hij sloot met verschillende Italiaanse steden rechtvaardig en zonder voorkeur had gevochten, nu eens voor dan weer tegen de Aragonezen, nu eens voor dan weer tegen de Venetianen, en die tussen de veldslagen door, toen hij eigenlijk had moeten uitrusten in een kuuroord, ook nog de tijd vond om zijn stiefmoeder Penelope en zijn bastaardbroer te vermoorden uit persoonlijke motieven, die te veel tijd zouden vergen om hier uit de doeken te doen. Die billijke en

eigenhandige liquidatie van eerloze verwanten had bijgedragen tot het respect van mijn vader, die bovendien, als vakbroeder, een beroepsmatige bewondering voor hem koesterde vanwege de mercantiele en krijgskundige doeltreffendheid van zijn wapenfeiten. Vandaar dat mijn vader, Gian Corrado Orsini, ofschoon nors en wrevelig van aard, de horoscoop met voorname hoffelijkheid in ontvangst nam, want Sandro Benedetto was de astroloog die door Niccolò altijd geraadpleegd werd, hoewel het duidelijk is dat die horoscoop hem helemaal niets kon schelen. Het kon hem niets schelen dat ik op dezelfde dag geboren was als Michelangelo Buonarroti; dat mijn horoscoop merkwaardiger was dan die van de grote meester; merkwaardiger en rijker ook dan die van keizer Augustus, Karel v en de toekomstige groothertog Cosimo, die alle konden bogen op de door experts hooggewaardeerde bijzonderheid van steenbok als ascendant. Hij veinsde discrete beleefdheid en liet het daarbij, want wat astrologie betrof deelde hij het spottende ongelooft van Pico della Mirandola, die hij als jongen aan het hof van *il Magnifico* had leren kennen. Pico della Mirandola, auteur van de *Disputationes adversas astrologiam divinatricem*, had meer vertrouwen in voorspellingen van dorpsbewoners over het weer - dorpsbewoners die aankondigen dat er storm op komst is omdat vliegen om een ezel heen zwermen - dan in de rapporten van officiële astrologen. Zo ook mijn vader. Vijf jaar eerder was mijn oudste broer Girolamo geboren, die hem als hertog van Bomarzo zou moeten opvolgen. Was het om hem gegaan, de eerstgeboren zoon, dan zou mijn vader, zijn scepsis ten spijt, wel degelijk belang hebben gesteld in Benedetto's werk, en zou hij honderduit hebben gevraagd en zou de voorspelling hem niet met rust hebben gelaten; maar het ging om mij, Pier Francesco, en ik betekende heel weinig voor de familie en voor de egoïstische vaders trots. Mijn moeder, net als hij behorend tot het geslacht Orsini, maar dan tot de Monterotondo - tak, stierf

het jaar daarop bij de geboorte van Maerbale, de derde en laatste van hun nakomelingen, zodat mijn vader voor de tweede maal weduwnaar werd – hij was al eerder gehuwd geweest met een dochter van de graaf van Anguillara –, en deze keer voorgoed.

Ik kwam ter wereld in een gewelddadige tijd. De oude Julius II – de *terribile*, onvermoeibare paus, die ondanks de syffilis en de jicht die hem deden kronkelen van de pijn, kardinalen, prinses en aanvoerders meesleepte in woeste ritten te paard, en die leefde onder het soldatenvolk, de schaapsvacht die hij over zijn harnas droeg besmeurd met bloed en slijk – verruilde in dat jaar 1512 de wapenen van de strijd voor die van de listigheid, en gelijk een sluwe vos die van het ene moment op het andere uit zijn verstarring treedt en de tanden in zijn prooi zet, hield hij zich dood teneinde de hem vijandig gezinde prelaten, die onder druk van de buitenlandse politiek te Pisa in concilie bijeen waren gekomen, in de Romeinse val te lokken. Zodra hij hen in zijn macht had, joeg hij ze de stuipen op het lijf en dwong ze tot gehoorzaamheid. Dat jaar overleed Pandolfo Petrucci, de tiran van Siena, zonder dat iemand een traan om hem liet, aangezien zijn leven een aaneenschakeling van misdaden was geweest. Na een lange periode van republikeins bestuur keerden, ook datzelfde jaar, de Medici naar Florence terug, met hun twee toekomstige pausen en hun twee onbeduidende en parmantige hertogen, de *Pensieroso* en zijn oom, die elkaar onaflatend bekijken op hun graftombes van Michelangelo, en trok Machiavelli zich met tegenzin terug om na te denken over de dagen van Titus Livius en om een opzet te maken voor het portret van zijn Prins, dat compendium van wijze valsheid. Dat jaar besteeg sultan Selim I de troon, de moordzuchtige dichter die zijn hele familie uitroeide en niets liever deed dan oorlog voeren. En Europa ging ontzet

in de verdediging. De beroemdste voorouder van de arme Toulouse-Lautrec (die, zo niet zijn uiterlijk, dan toch zijn neerbuigende en voorname gedurfdheid erfde) Odet de Foix, burggraaf van Lautrec, in wiens gelederen mijn vader streed, raakte dat jaar in Ravenna gevaarlijk gewond. Dat jaar stierf Gaston de Foix, een neefje van Lodewijk XII, met vijftien diepe sneden in zijn gezicht, en verloor de koning Italië. Heel Italië weergalmde van het geraas van tegen elkaar kletterende wapenrustingen. En dat jaar liet Alessandro Farnese, de latere Paulus III, die tot diaken werd gewijd, voor het eerst zijn tanden zien. Maar eveneens dat jaar, en wel zes maanden na mijn geboorte, liet Michelangelo Buonarotti de steigers weghalen die als dijken van timmerwerk de schilderijen van de Sixtijnse kapel omgaven; gelijk een kluizenaar - profet die na een langdurige opsluiting naar buiten komt, klom hij omlaag en onthulde de schepping van de wereld - krachtig, glorieus, sensueel, imponerend door de hartstochtelijke verstrengeling van lenige en jeugdige spieren - tot verbijstering van de leden van het pauselijke hof die van de slagvelden kwamen en nog nahuiverden van de voortdurende aanwezigheid van dood en haat in de militaire kampen, om daarboven, heel, heel hoog, boven hun scheefgehouden profielen, boven de pijn in hun nek, boven hun amechtige ademhaling en de trillende stilte, iets te zien dat in zijn krachtige werveling leek op een veelkleurige zee van schuim die, bevrijd van de dijken en de magiër met de gebroken neus die hem in bedwang hielden, op het punt stond zich loeiend, bulderend, op het dolle en door God verlaten Italië te storten.

Paradoxaal genoeg luidde mijn oorlogszuchtige familie, terwijl het schiereiland zich overgaf aan even bloedige als zinloze gevechten, een tijdperk van rust in. Paus Julius II had in 1511 bereikt wat zijn heilige voorgangers niet voor elkaar

hadden gekregen: de Pax Romana - zo werd het genoemd - tussen de elkaar vijandig gezinde families Orsini en Colonna, die door talrijke huwelijken nauw verweven waren. Daartoe had hij de hand van een nichtje van hem aan Gian Giordano Orsini geschonken, en die van een ander nichtje aan een Colonna, en had hij het ambt van pauselijk kamerheer in het leven geroepen, ten gunste van om de beurt een Colonna en een Orsini als enige vertegenwoordigers van de adel. Er werd destijds een curieuze penning geslagen die de voor zich sprekende allegorie toont van een beer die een zuil omarmt. Eindelijk waren dan de beren van de Orsini en de zuilen van de Colonna met elkaar verenigd. Mijn grootvader aan moeders kant, Franciotto, de kardinaal, was een van de ondertekenaars van die gedenkwaardige vrede, als gevolg waarvan de rumoerige Romeinse patriciërs - die tijdens de grote kerkelijke plechtigheden de kapellen van de vicarius Christi binnendrongen en met feodale arrogantie de kerkvorsten wegduwden terwijl ze met het ijzerbeslag van hun schoeisel op de purperen mantels traptten om de beste plaatsen van het priesterkoor te bemachtigen en daarvandaan, met de biddende handen gevouwen en de minachtende lippen opeen geklemd, hautaine blikken naar de gelovigen te werpen - moesten wijken en zich achter een balustrade groeperen, daar voortaan alleen, beurtelings, een Orsini en een Colonna hun martiale hooghartigheid mochten tonen op die bevoorrechte plek. Nadat aldus de rivaliserende partijen tevreden waren gesteld, kalmeerden ze, terwijl de rest zijn vuisten balde, en de vroegere twisten die de Frangipani, de Tebaldeschi, de Alberini en de Annibaldi della Molarra achter onze wapperende vaandels hadden doen scharen, terwijl de Colonna met hun strijdkreten de Conti, de Cesarini, de Margani, de Corraduci, de Porcari en de Capocci aanvoerden, en die de straten van de steden en de rotsen van de kastelen met bloed hadden besmeurd, hielden als door een wonder op, daar de voorouderlijke beer van de

editus ursae en de *filiis ursis* (zoals wij onszelf graag noemden) de heraldische zuil omarmde... misschien wel, God mag het weten, een innerlijke drang beteugetend om hem omver te halen, en dat deed hij met hetzelfde snoeverige enthousiasme als waarmee Fabrizio Colonna en Giulio Orsini elkaar in het openbaar omhelsden en op de schouder klopten en op de brandstapels van het verleden de twisten tussen Ghibellijnen en Welfen begroeven.

Twee eeuwen eerder had men, tevergeefs, een soortgelijke harmonie proberen te bereiken, toen Napoleone Orsini en Stefano Colonna, beiden jong en vurig, in de kerk van Santa Maria in Aracoeli deelnamen aan een vreemde rite, die erin bestond dat achtentwintig mannen midden in het schip een bad met rozenblaadjes en twee geparfumeerde bedden voor hen in gereedheid brachten waarop de nieuwe ridders de hele nacht rustten alvorens de volgende morgen te beginnen aan de festiviteiten en toernooien, die naar het idee van het volk de vrede tussen de twee heethoofdige leiders bezegelden. Destijds duurde de hoop slechts kort, maar nu had men blijkbaar wel de gekoesterde eendracht bereikt, en dat vond plaats op het ogenblik dat ik in Rome ter wereld kwam - en om die reden zong later de dichter Betussi met de overdrijving eigen aan hoflyriek, waarmee hij in niet geringe mate mijn begerige ijdelheid streelde, dat de Tiber zich erop kon beroemen dat ik in de nabijheid van zijn boorden geboren was - dicht bij de kerk van Santa Maria in Traspontina, waar ik gedoopt ben.

Dat godshuis bevond zich op een paar passen afstand van ons paleis, een donker, droefgeestig paleis met zalen als kerkers, behangen met sombere tapijten waarop ternauwernood de starre figuren te onderscheiden vielen, en dat nu niet meer bestaat, aangezien in 1528, toen Rome door de Spanjaarden werd geplunderd en vele aanzienlijken de stad

verlieten om een veilig heenkomen te zoeken in hun villa's en kastelen (een deel van de Orsini streek toen in Viterbo neer), mijn familie zich in Bomarzo vestigde. Bomarzo is altijd mijn thuis geweest. Een ander erken ik niet. Overigens duurde het niet lang of de dichtbebouwde wijk tussen het Castel Sant'Angelo en het Vaticaan, waar ons paleis zich verhief, verviel tot een van de armste en meest verlaten buurten van Rome. In tegenstelling tot het Palazzo Torlonia, dat van Leo X was, en dat van de ridders van het Heilige Graf, eigendom van kardinaal della Rovere, die nog altijd in die buurt te vinden zijn, viel onze woning in de loop der tijd aan verval ten prooi en verloor ze elk spoor van grootsheid, totdat de laatste anonieme overblijfselen ervan verdwenen toen in 1937 Benito Mussolini opdracht gaf de Via della Conciliazione door te trekken tot aan de Sint Pieter, waarvoor tussen de Borgo Nuovo en de Borgo Vecchio de nauwe Spina di Borgo afgebroken moest worden. Ik zou liegen als ik zei dat ik die verdwijning betreur. Mijn huis, mijn prachtige huis, was Bomarzo. De herinneringen die ik bewaar aan het paleis in Rome beperken zich nog steeds tot enkele vochtige zalen, waar geen haard, hoe groot ook en hoezeer die ook knetterde, het aandurfde om ze te verwarmen; tot enkele smalle vensters waardoorheen de wind naar binnen drong en de doeken deed bewegen, zodat in mijn bijgelovige angst hun spookachtige tafereelen tot leven kwamen, alsof die zich daar ter plekke afspeelden en die wezens en monsters het enige levende in dat grote huis waren; tot een paar stokoude wapens en kapotte banieren aan de muren, waaronder, in de gloed van het haardvuur, als een spook temeer, de gevreesde schaduw van mijn vader liep te ijsberen; en tot een paar steenkoude gangen waar ik achternagezeten werd door mijn twee broers Girolamo en Maerbale, die me grommend als wolven bestookten met roestige pieken en degens.

En toch is er iets dat me zou moeten verzoenen met de angst van die herinneringen, die me nu nog steeds beklemmen als ik ze oproep - en dat terwijl er toch al jaren en jaren verstreken zijn sinds ik die vervloekte vertrekken voorgoed achter me liet -, en dat is de figuur van mijn grootmoeder.

Mijn grootmoeder van moeders zijde heette Diana Orsini en was weduwe van haar oom. Net zoals ik slechts Bomarzo als mijn thuis erken, zo erken ik slechts het bloed van de Orsini dat mij door de aderen stroomt, afgezien van de bijdrage van de Colonna, die doordat ze in mijn binnenste onvermoebaar met hun ervvijanden strijden zonder twijfel debet zullen zijn aan mijn onevenwichtigheid. Die Orsini en Colonna in mijn lichaam, waaraan ze trokken met onzichtbare en verre handen en dat ze martelden, leverden in de geheime gangen van mijn binnenste gruwelijke gevechten, zonder dat iemand het merkte, zonder dat iemand anders dan ikzelf hun verbeterde strijd voelde en eronder leed. Soms denk ik wel eens dat als ik leed onder de onregelmatigheden die ik ter wereld bracht - het kost mij moeite het woord mismaaktheid te gebruiken - dat te wijten is aan die mengelmoes (waarin in onevenredige mate het bloed van één tak domineerde, namelijk dat van mijn grootvader Girolamo Orsini; dat van mijn grootmoeder Diana Orsini, dochter van Orso Orsini, heer van Bomarzo; dat van mijn grootvader, kardinaal Franciotto Orsini) in de aderen die door mijn zwakke vlees liepen, en ik denk dat mijn broers van dat stigma gevrijwaard bleven omdat een bizar en wreed fatum, door Sandro Benedetto bespeurd bij het opmaken van mijn horoscoop, ondanks de triomfen die mijn onvergelijkelijk lot mogelijk in zich bergt, mij aanwees om als enige de destructieve genen te erven en te trotseren. Hoe dan ook, en in weerwil van het zeer geringe aandeel van de Colonna, ben ik puur een Orsini, te puur, en daarom bracht ik

de vervloeking mee waardoor families worden geteisterd die zo grandioos ingebeeld zijn dat ze zich enigszins goddelijk voelen en die uit een bedrieglijk olympisch verlangen, half religieus, half ijdel, een voorkeur vertonen voor verbintenissen van incestueuze aard, omdat die in hun ogen eigenlijk de enige garantie vormen voor een waardig voortbestaan van hun geslacht.

Als mijn grootmoeder Diana niet degene was geweest die ze was, dan had ik de jaren van mijn kindertijd denk ik niet overleefd. Voor mij, ten prooi aan bitterheid en wrokgucht, waren haar grote, ondanks haar hoge leeftijd, onbedorven schoonheid en de vurige liefde waarmee ze mij omgaf lichten die mijn vroege jeugd doorstraalden. Niemand heeft zoveel van me gehouden of me een bewijs gegeven van zo'n diepe genegenheid als dat waarover ik later nog kom te spreken en dat, al geeft het blijk van een onverwachte en vreselijk kille hardheid ten opzichte van mijn broer Girolamo, die ze verafschuwde - zoals hij haar verafschuwde, zoals ik hem verafschuwde -, een bevestiging is van haar verknochtheid aan mij en van haar onverzettelijke ijver om, als de gelegenheid zich voordeed, wie dan ook op te offeren ten gunste van haar kleinzoon Pier Francesco Orsini.

Ondanks de onmetelijke tijdsafstand zie ik haar nog steeds door de zalen van ons Romeinse paleis lopen - onaangetast, lichtend, transparant, met haar verschijning de geesten en vampiers bezwerend die er huisden. Ik zie haar voorovergebogen op de terrassen van Bomarzo, onder een ronde parasol, of wandelend door de Italiaanse tuin van de villa, tussen de geometrische bloembedden, zo stralend dat haar blauwe ogen feller schitterden dan de juwelen aan haar handen en op haar borst, en haar huid, vaag zichtbaar door de voile waarmee zij zich beschermde tegen de buitenlucht, leek een zacht schijnsel te verspreiden wanneer ze langsliep, als betrof het een grote ontstoken lamp van albast. Toen Benvenuto Cellini mij vertelde dat hij bij het verlaten van de gevange-

nis van het Castel Sant'Angelo een aureool bezat die zijn hoofd omkranste en die hij naar believen zijn vrienden kon tonen, dacht ik onmiddellijk aan mijn grootmoeder. Haar beeld is onlosmakelijk verbonden met het idee van licht, van straling. Ze heette Diana, en gelijk Diana was ze een majesteitlijke verschijning. Ze liep alsof ze voortgleed. In gezelschap van de vrouwen die haar dienden daalde ze in Bomarzo de brede trappen af, omgeven door het weelderige geknister van haar lange gewaden die de verouderde mode van Lorenzo *il Magnifico* in herinnering brachten, met de familieparels trillend op haar hals, en het was of Diana Artemis, zij met de zelfverzekerde gebaren en vastberaden tred - een zeer oude en tegelijk zeer jonge Diana -, zich te midden van haar verbaasde nimfen gereedmaakte voor een jachtpartij. Zij was het die me tijdens de avonden van Bomarzo de verhalen van mijn geslacht vertelde; zij die mij doordrong van de trots op mijn ras, waarvan de lotgevallen mij prikkelden; zij, in werkelijkheid zij - zij en het vreselijke geheim dat we deelden, die me tot hertog van Bomarzo maakte; zij die mijn verdriet om mijn uiterlijk verlichtte en me aanmoedigde voort te gaan op de weg door het duistere woud.

In Rome en op het platteland en, na mijn terugkeer uit Florence, gedurende de korte periode dat ik in de bescherming van Bomarzo nog de genegenheid en de koestering van mijn grootmoeder genoot, werd mijn kindertijd bevolkt door de dynastieke figuren die zij voor de geest opriep. In die dagen was geen geschiedschrijver of archivaris zo goed op de hoogte van onze familiekroniek als mijn grootmoeder Diana, en zij legde zich erop toe die aan mij door te geven vanaf mijn vroegste jeugd, zowel de onloochenbare heldendaden als de barbaarse misdaden, met het doel daarmee - toen ik groter was besepte ik dat - mijn zwakke natuur te

versterken met roemrijke en tragische voorbeelden die me zouden verhitten als wijn van zeer oude wijnstokken en me zouden aansporen de labyrinten van het bestaan het hoofd te bieden met de manmoedigheid die mijn kaste eigen is, door mij op doeltreffende wijze, voorbijgaand aan de geëerbiedigde moraal en conventies, een onkwetsbaarheid in te blazen die voortkwam uit de zekerheid dat, wanneer ik een verheven heldendaad verrichtte of noodgedwongen een gewelddadig delict bedreef, ik altijd in mijn gelijk zou staan, want ik hoefde maar in mijn geheugen het rijkgesorteerde anekdotenboek over mijn afkomst te raadplegen om een geschikt precedent te vinden dat, zo nodig, mijn handelwijze zou bevestigen en rechtvaardigen. Die zo originele pedagogische methode vormde mijn persoonlijkheid op een vreemde manier. Daarbij moet men natuurlijk niet vergeten - ik zou graag mijn aanbeden grootmoeder van elke blaam gezuiverd zien - dat de principes waarop het gedrag in die tijd stoelde heel anders waren dan tegenwoordig, en dat wat nu verwerpelijk is dat in de zestiende eeuw niet was. Zo waren mijn vader, mijn grootvaders en mijn overgrootvaders bijvoorbeeld condottieri geweest, en condottieri handelden in oorlog zoals anderen in graan handelen. Ze tooiden zich met veren als pauwen, ze staken zich in wapenrustingen vervaardigd door uitgelezen edelsmeden, maar ze waren en bleven condottieri, slimme handelaren in oorlog die hun militaire waar verhuurden aan de hoogste bieder. Zij lieten zich in hun gedrag door geen enkel patriottisch ideaal leiden en ze veranderden, zelfs midden in de strijd, zonder gewetensbezwaar van bondgenoot, al naar gelang hoe de politieke weegschaal van vraag en aanbod bewoog en in overeenstemming met hun financiële belangen. En men moet niet denken dat ik uit haat jegens mijn vader op deze manier praat: zo gingen die dingen nu eenmaal en het zou bij niemand in zijn hoofd zijn opgekomen ze te veranderen, hoewel talrijke steden de gevolgen ondervonden van dat

wisselvallige systeem. Venetië vond geen geschikter middel om zich tegen verraad te wapenen dan veel condottieri tegelijk onder contract te nemen, in de hoop daarmee bedrog en desertie te bemoelijken en er via aanklachten op tijd achter te komen. Ik heb al gezegd dat Niccolò Orsini, graaf van Pitigliano, nu eens aan de kant van de Aragonezen streed en dan weer meevocht in de gelederen van hun Venetiaanse tegenstanders. Mijn vader, Gian Corrado, onderhield contacten met Brescia en Friul; hij bevond zich in 1478 onder de Medici tijdens de samenzwering van de Pazzi; hij volgde Bartolomeo d'Alviano, toen deze Pisa te hulp kwam; hij nam deel aan de door Bentivoglio toegebrachte nederlaag; in 1528, te Puglia, beschermde hij, zij aan zij met Lautrec, Monopoli in opdracht van Venetië. Moedig en gewiekst als hij was, wist hij voordelige contracten te sluiten. Met zijn mannen, zwarte heldhaftige kevers, blinkend van zweet en staal, trok hij kriskras over de Italiaanse wegen; hij verliet de keizerlijke heirbanen en sloeg kronkelpaden in naar belegerde plaatsen, die plotseling en onverwacht voor hem opdoemden. Daarom heb ik hem zo weinig gezien. Het gebeurde maar zelden dat hij in Rome of in Bomarzo was. Meer dan eens ben ik in het holst van de nacht, wanneer de nevel de feodale citadel van Bomarzo omhulde, rechtop in mijn ledikant gaan staan om door het halfopen venster met uitzicht op de wegen naar Orte of Viterbo naar het adembenemende schouwspel te kijken van zijn thuiskomst, omgeven door wildflakkerende toortsen, het lawaai van paarden, harnassen en wapens, van rauwe bevelende stemmen die in de verlatenheid van het open veld boven het gekabbel van de beekjes uit klonken, en die verweg, in de verspreid liggende huizen, schuchtere lichten deden branden ter aankondiging dat hun heer van de oorlog terugkeerde.

De verhalen van mijn grootmoeder Diana die me het meest boeiden waren die over de oorsprong van mijn clan. Ik werd vooral betoverd door de geschiedenissen die na een lange tocht over onze bloedstromen terugvoerden naar het magische moment waarop de oertotem opdoemde, de voedster - berin waar we onze naam aan te danken hebben, het moment waarop in een genealogische verstrengeling van mens en dier de mythologie ons verbond met de legenden over goden en in zekere zin, door die vroege alliantie met duistere natuurkrachten, ook óns verhieven tot goden, verwant aan de fabelachtige wilde dieren die over de wereld hadden geheerst toen de kwetsbare mens zich verschool voor die reusachtige en genadeloze monsters en alleen de godheden ze het hoofd durfden bieden. Zo althans interpreteerde mijn verbeelding, daartoe gestimuleerd door de mythen die ik las, de verhalen van mijn grootmoeder.

Onze stamvader, een gotische hoofdman, kreeg een zoon die werd gezoogd door een berin en daardoor Orsino werd genoemd. Van hem stammen we af. De melk van de Berin voedde ons bloed. Ofwel we stammen af van Caius Flavius Orsus, generaal van keizer Constantius. Het is mogelijk. Hoe dan ook, de Berin is van ons en die neemt niemand ons af. Ze komt weliswaar niet voor op ons schild - het schild met de roos en de slang -, maar we hebben haar in ere gehouden door van haar een berenpaar te maken dat ons blazen vasthoudt, de schilddraggers zoals dat binnen de heraldiek heet. Wij zijn *editus ursae*, verwekt door de Berin. De beren die ons schild dragen dienen ook ons tot steun, als donkerbruine bondgenoten die door een onheuglijk pact aan de Orsini zijn gelieerd. Wanneer ik in Bomarzo niet kon slapen omdat de beklemming me wakker hield en ik opstond om door de gangen te dwalen, die heel zwak werden verlicht door het aarzelende ochtendschijnsel, hoorde ik fluwelen, discrete voetstappen, alsof iemand bang was om geluid te maken en zich zo te verraden, die me vergezelden

op mijn nachtelijk gedool. Dat waren de beren, de wakende beren van de Orsini, waarvan de ruwe vacht schuil ging in de schaduw van de galerijen. Reusachtig en stom volgden ze me met koesterende behoedzaamheid. Ze waakten over me. Het lukte me nooit ook maar een glimp van mijn geheime lijfwachten op te vangen. Een enkele keer meende ik te zien hoe ergens een tand schitterde, een klauw glansde. Ik sprong erop af maar vond slechts stoffige halfschaduw. Een paar dagen geleden las ik een gedicht van Victoria Sackville - West waarin ze precies dezelfde gewaarwording beschrijft. In het kasteel van Knole liepen de luipaarden van haar wapenschild achter haar aan - *velvet footsteps* -, zoals de beren van ons blazoën (de beren en niet de slang; enkel en alleen de beren) mij volgden in Bomarzo. Er bestaat een vorm van bovenaardse loyaliteit die alleen de uitverkorenen gewaarworden. Ik voelde die. Ik genoot dat uitzonderlijke voorrecht.

De Massimi pretendeerden van Q. Fabius Maximus af te stammen; de Muti, van Muzio Scevola; de Cornaro, van de Cornelius'; de Antinori, van Antenor, prins van Troje; paus Pius II Piccolomini, misschien van de familie Julius; de Colonna (altijd overdrijvend) van de eigenste Julius Caesar. Dat was toen de mode, dezelfde mode die patriciërs van genoemde families ertoe bracht busten van zichzelf te laten maken, uitgedost als Romeinse keizers. Stuk voor stuk wilden ze van een beroemd iemand afstammen, van een heel beroemd iemand, wiens naam ze konden noemen om zo met zelfverzekerde pas de grond te betreden waarover de voorouders die ze voor zich opeisten hadden gelopen in een toga en met legioenen achter zich aan. Wij hadden, dat is duidelijk, onze Caius Flavius Ursus, generaal van het Romeinse Keizerrijk. Maar zoals Romulus en Remus hun wolvin hadden, zo hadden wij onze berin. Beren zijn verschrikkelijk. Ik zou onze berin dan ook niet willen ruilen voor een tweekoppige adelaar, een feniks of een griffioen.

De duivel nam de gedaante aan van een beer om paus Benedictus IX midden in een woud te vermoorden, en dat terwijl, zoals de primitief - christelijke kunst ons toont, de dierlijke verschijningsvormen van de demon zich tot vier bepaalde figuren beperken: de leeuw, de basilisk, de adder en de draak. Hij moest zich in een beer veranderen om een paus de keel af te snijden. De profeet Daniël noemde een beer onder de uitverkoren beesten toen hij het over zijn visioen van de vier koninkrijken op aarde had. En ook de hemel heeft zijn beren, de grote en de kleine. Men moet me mijn ijdelheid waar het om beren gaat maar niet kwalijk nemen als ik zeg dat ik ze als verwanten zie die veel voor me betekenen. Uiteindelijk is mijn ijdelheid vergeeflijk, aangezien die voortspruit uit een speciale vorm van het snobisme dat ons in die tijd van hoog tot laag kwelde (en verheerlijkte), en dat zijn invloed op de veranderende wereld nog altijd niet verloren heeft, zelfs niet in de communistische landen.

Ik ben ooit, waar weet ik niet meer, op een zin van Eugenio d'Ors gestuit, die sprekend over de renaissance beweerde dat het een tijd van zuivere aristocratische roeping was, en hij wijst erop dat elke ambachtsman, of het nu een goud - of ijzersmid of een drukker was, pas rust had als hij van de autoriteiten van zijn gilde een adelbrief had losgekregen. Zelfs van de grote Michelangelo verzekerde men dat hij afstamde van het geslacht van de Duitse keizers; mijn vriend Benvenuto Cellini beweerde een nazaat te zijn van een kapitein van Julius Caesar, de man aan wie Florence haar naam dankt; mijn vriend Paracelsus - over wie ik later nog uitgebreid zal komen te spreken - was de zoon van een bescheiden arts uit Einsiedeln, maar hij zwoer dat hem het bloed van een prins door de aderen stroomde, van wie zijn vader een buitenechtelijk kind was; Girolamo Cardano, fysicus, wiskundige en een halve tovenaer, voerde zijn oorsprong terug op het illustere geslacht Castiglione; Ariosto, op dat

van de Aristei; Giuseppe Arcimboldo, een goochelaar van de schilderkunst, uitvinder van de 'samengestelde hoofden' en van maniëristische allegorieën, beroemde zich erop dat in zijn stamboom ten minste drie aartsbisschoppen voorkwamen, die bij elkaar in een marmeren tombe in de dom van Milaan rusten, en hij was pas tevreden toen Rudolf II van Habsburg hem ten slotte hofjonker maakte. Is het dus vreemd dat wij, Orsini, met zoveel zelfverzekerde natuurlijkheid steeds weer herinneren aan Caius Flavius Ursus, aan onze voedster - berin en aan onze Gotische hoofdman die de Vandalen versloeg? Mijn grootmoeder vertelde me die verhalen vanaf het moment dat mij de ogen van het begrip open gingen, samen met nog tal van andere over onze Romeinse afstamming. Zij betekenden in de loop van mijn wisselvallige leven een wezenlijke steun voor mij en beantwoordden in die zin aan de bedoeling die Diana Orsini ermee had: dat ze mij sterker maakten. De beren, mijn onzichtbare beschermengelen, waren altijd in mijn directe nabijheid. Hierbij wil ik mijn dankbaarheid betuigen aan mijn grootmoeder en aan die ontastbare en toegenegen monsters. Door de nadruk te leggen op haar trots, die talloze lezers gevaarlijk en zedenbedervend zullen vinden (in het bijzonder onderwijzeressen op lagere scholen, mochten ze me lezen), kreeg ik van Diana Orsini wat de natuur me onthouden had: vertrouwen in mezelf, in mijn eigen kracht, en schoot die tekort dan moest er een beroep worden gedaan op andere - werkelijke of fantastische - energiebronnen, totdat ik kon steunen op een moedigheid en een geloof die, zoniet uit mezelf, dan toch voortkwamen uit een geheimzinnige schaar beschermers, zo oud als de geschiedenis van mijn familie, die mijn fragiele verschijning omhulde met de kurassen uit de tijd van Constantius en Teodosius II, die ons tot prinszen zalfde, met de pauselijke tiara's van Stefanus III, Celestinus III en Paulus I, beiden heiligen, en met die van Nicolaas III, wiens droom het was Italië te verdelen onder

zijn neven Orsini, en met de mantels van de eindeloze reeks koninginnen van ons huis, koninginnen van Polen, Napels, Hongarije, Thesalië, Castilië en keizerinnen van het Westen, en met de dreigende slagzwaarden van de Orsini - strijders die Italië deden beven met het opzienbarende tumult van hun legerstoeten en veldslagen, aldus een breed zevenkleurig fries scheppend dat mijn verlegenheid en uitputting omgaf, een fries waarin, boven de kronen, de scepters, de staven, de vaandels en de met stijve vederbossen opgeluisterde helmen uit, vooral de op hun achterpoten balancerende gestalten opvielen van de donkere beren die zich met opperste en vreeswekkende majesteit verhieven.

Ik geloof dat het ogenblik is aangebroken om het onderwerp aan te snijden dat ik tot hier vermeden heb en dat ik vanwege het cruciale belang eigenlijk aan het begin van deze memoires had moeten behandelen. Ik bedoel mijn uiterlijk. Ik zal dat op slag onthullen, recht toe recht aan, hoewel het me moeite kost en pijn doet. Hier komt het dan: toen ik geboren werd, constateerde de privé - geneesheer die tot taak had te helpen mij ter wereld te brengen een afwijking aan mijn rug veroorzaakt door een scheefgegroeide wervelkolom die een kromming naar links vertoonde. Later, toen ik groter werd en mijn lichaam zijn uiteindelijke vorm begon aan te nemen, kreeg men de zekerheid dat het ging om een bochel, een bult, of hoe men het ook wil noemen zo, het is eruit -, een mismaking waar zich nog een andere bij voegde, aan mijn rechterbeen, met als gevolg dat ik er lichtelijk mee sleepte, en die de geneesheer in kwestie niet direct had kunnen opmerken.

Degenen die met de retoriek van de hoftaal over mij schreven hebben die misvormingen uit kiesheid verzwegen. Als ik er nu zelf de nadruk op leg, is dat omdat ze helpen mijn karakter te verklaren en omdat het om iets heel essen-

tieels voor mij gaat. Feit is dat uit de horoscoop van Sandro Benedetto, waarboven wel de schijnbaar dwaze belofte van onsterfelijkheid hangt, van een leven zonder concreet einde, niet valt op te maken wat de rol van de sterren kan zijn geweest ten aanzien van de deformaties van mijn mismaaakte skelet. Sommige kunstenaars beperkten hun lofprijzingen tot mijn ziel – daarmee vervallend tot een even absurd gevele als degenen die zo dwaas waren mijn lichaam te verheerlijken, ofschoon ze ten minste niet tegenspraken wat iedereen kon zien –, en zo heeft Annibale Caro me de bijnaam ‘goede heer’ gegeven en Betussi ‘ware vriend van de mensen en van God’, terwijl Francesco Sansovino sprak over mijn ‘eerbiedwaardige voorkomen’ en, sterker nog, over mijn ‘koninklijke aanblik’. Uiteraard zal ik, zonder dat openlijk te bekennen, deze laatste er wel toe aangezet hebben dat te doen. Sansovino begreep namelijk mijn behoefte om geprezen te worden vanwege mijn uiterlijk, wat mijn zwakste plek was, en hij gaf daaraan gehoor met hoffelijke welsprekendheid. En toch is van zulke in het oog springende en pathetische onregelmatigheden geen enkel spoor bewaard gebleven voor de toekomst, zelfs niet op mijn schitterende portret van Lorenzo Lotto, dat hangt in de Accademia van Venetië, een van de meest bijzondere afbeeldingen die men kent, waarop absoluut niets van mijn schouder of mijn benen te zien is; daarentegen benadrukten de penselen van meester Laurentius, toen ik twintig was, het mooiste dat ik bezat (nu ik het lelijke heb genoemd zal ik ook het schone noemen), namelijk mijn bleke en fijne gezicht, met scherp-gelijnde uitstekende jukbeenderen, mijn grote donkere ogen en hun melancholische blik, mijn slanke, trillende, gevoelige handen met hun bewonderenswaardige tekening, alles wat een scherpzinnig criticus (die er geen weet van had dat die persoon de hertog van Bomarzo was, zoals nog steeds niemand vermoedt en ik nu voor het eerst bekend maak) ertoe bracht, na me met een verbazingwekkende psychologische

diepgang te hebben doorgrond, over mij te spreken als over de *Wanhopige die Liefde zoekt*. En zo zie ik me inderdaad als ik mijn blik richt op de reproductie van het portret dat tussen mijn boeken in mijn werkkamer hangt - het origineel bevindt zich helaas ver weg en zal me nooit meer toebehooren, en geen enkele geleerde zal mijn woorden geloven als ik zeg dat ik dat ben, Pier Francesco Orsini - en een romantische gelijkenis ontdek tussen het portret en de *Ongelukkige* van Gérard de Nerval, zo afgesleten door het gebruik dat de literaire commentatoren ervan hebben gemaakt: *le ténébreux, le veuf, l'inconsolé, le prince d'Aquitaine à la tour abolie*. Ik vind het nog steeds heerlijk dat soort gelijkenissen te zoeken, mogelijke affiniteiten met geheimzinnige en onfortuinlijke helden, met 'interessante' individuen, want om andere, en subtielere, redenen dan puur lichamelijke, gegeven de gebreken die ik met zoveel schroom ter sprake heb gebracht - en die tevens verband houden met bepaalde aspecten van mijn trekken en verfijning -, had ik vanaf het begin van mijn levenspad door dat ik de nadelen van mijn bochel en mijn been moest zien te compenseren met een onzegbare aantrekkingskracht.

Geobsedeerd door mijn aangeboren minderwaardigheid, deed ik van kinds af aan mijn best die zo goed mogelijk te verhullen door voor de spiegel te oefenen in welke houding en onder welke hoek ik het gunstigst uitkwam. Ik loerde naar mezelf in de spiegel die, in Rome, in mijn grootmoeders kamer stond, en zag mezelf iel en zwak zweven in het groenige licht dat vagelijk heerste in de vertrekken van het naargeestige paleis, de kleur van de tapijten, de meubels, de portretten en wapenrekken, een onwerkelijk waas uiteengereten in transparante flarden, dat niet van die tijd was maar nog uit de middeleeuwen stamde en in de vertrekken was blijven zweven om ten slotte in de hoeken tot stilstand te komen zonder dat het aan zijn ijsskoude gevangenis kon ontsnappen, en dat ons allen, oud en jong, omhulde en zo-

danig doortrok dat het ons een zeldzame bleekheid verleende. Ik ging rechtop staan, hief mijn hoofd op, legde mijn hand op mijn middel... Meer dan eens verrasten mijn broers me zo, en de wreedheid van de achtervolging waarvan ze mij vervolgens het slachtoffer maakten nam nog toe door hun spottende gegil. Mijn afkeer van lelijkheid en mijn hartstocht voor de schoonheid van mensen, van voorwerpen, van het spel van de poëzie, die me teleurstelling en bitterheid bezorgde maar mijn leven ook iets verhevens en een zekere gekwelde grootsheid verleende, is het gevolg van de afkeer van mezelf en van de daaruit voortvloeiende walging die elke teratologische afwijking bij me opwekte. Toen mijn grootmoeder - wier schoonheid op mij inwerkte voordat ik de waarde van haar genegenheid begreep - sprak over Isabella Gonzaga, hertogin van Urbino, voor wie ze een speciale liefde en bewondering koesterde, en vertelde hoezeer zij zich vermaakte met de dwergen van haar lijfstoet, met wie ze ravotte in de beroemde bibliotheek van de Montefeltro - dwergen voor wie ze op maat een kapel en zes kamers had laten bouwen -, dacht ze me te amuseren, terwijl ik, gezeten in het halfduister bij haar bed, juist rilde van afschuw.

In de gevoelens die ik oproep moeten de wortels worden gezocht van mijn enthousiasme - dat ik deelde met zoveel andere mensen uit die tijd - voor de getuigenissen van de klassieke oudheid. In die gevoelens schuilt, zoals ik verderop duidelijk zal maken, ook de paradox van het Heilige Bos van de Monsters dat ik in Bomarzo aanlegde. Mijn tijdgenoten uit de renaissance werden bij het zoeken naar verheven sporen van de klassieke beschavingen bewogen door een voor die tijd kenmerkende drang de antieken na te bootsen; door het verlangen de canons te ontdekken van de ware schoonheid die de Grieken en Romeinen verspreid hadden en die tot norm te verheffen; of eenvoudig uit de aristocratische ambitie unieke en gezochte kunstwerken te

bezitten. Maar bij mij lag het ingewikkelder. Misschien hoopte ik dat de nabijheid van die harmonieuze overblijfselen op mij inwerkten als een magische geneeswijze; misschien ging ik ervan uit dat ik mezelf zou kunnen vergeten door me onder te dompelen in een zee van schoonheid, door me te omringen met zoveel gestileerde sculpturen dat ik verdween achter al dat verstrengelde marmer, als temidden van een statisch en fragmentarisch ballet waarin elk aspect, de gladheid van een voorhoofd, de boog van een arm, de verhouding van een borst, emoties opwekte die poëzie paarden aan wiskunde.

De minachting die mijn vader voor me toonde sinds hij zich had overtuigd van zijn machteloosheid om mijn mismaakte lichaam te corrigeren, hield in sterkte gelijke tred met de liefde die mijn grootmoeder me bewees. Gian Corrado Orsini kon zich er niet bij neerleggen dat hij een gebochelde zoon had, en in plaats van mij te helpen mijn gebreken te vergeten of er in ieder geval minder aan te denken en me zo van mijn nachtmerrie te bevrijden, hield hij niet op, door een lelijk gezicht te trekken, snel met zijn ogen te knippen, geërgerd zijn schouders op te halen, me eraan te herinneren en genadeloos mee te confronteren wanneer we elkaar toevallig tegenkwamen in een van de zalen van Bomarzo of Rome. Daarom ontweek ik hem, daarom was ik zo blij als ik op de binnenplaats van een van onze huizen hoorde dat er voorbereidingen werden getroffen voor een oorlogsexpeditie en ik uit die geluiden begreep dat hij spoedig zou vertrekken. Die agressieve man, aan wie men in Bomarzo op fluisterton zoveel wreedheden en gewelddaden toeschreef, was zo teleurgesteld en geïrriteerd wat mij betrof, dat hij voortdurend riep dat hij maar twee zonen had: Girolamo, de toekomstige hertog, en Maerbale, voor wie hij, met de hulp van zijn schoonvader de kardinaal, een kerkelijke carrière in gedachte had.

Ik moet speciaal enkele alinea's wijden aan mijn grootvader Franciotto, die, samen met mijn grootmoeder Diana, de enige directe bloedverwant van hun generatie was die ik heb gekend, aangezien mijn andere twee grootouders stierven voordat ik het licht zag. Franciotto Orsini was condottiere geweest zoals de meesten van mijn voorouders. Hij was opgevoed in Florence, aan het hof van zijn oom Lorenzo *il Magnifico*, en als het contact met dat verfijnde en kunstzinnige milieu zijn manieren veraangenaamde en hem een zekere dandyeske hofcultuur bijbracht, die hem van pas bleek te komen in pauselijke kringen, dan drong die beschaving niet door in de kilheid van zijn ziel. Net zoals mijn vader, zijn schoonzoon en neef, was hij een gevoelloos man. In 1497 en 1503 had Cesare Borgia hem gevangen genomen, om hem later zijn vrijheid terug te geven; in 1511 had hij de Pax Romana met de Colonna getekend; in 1513 vocht hij tegen Bentivoglio. Na twee keer weduwnaar te zijn geworden, verruilde hij ten slotte het kuras voor het purper, dat zijn neef Leo X hem in 1515 omhing. Sindsdien droomde hij ervan paus te worden.

Sedert de dood van Nicolaas III in de dertiende eeuw had geen Orsini meer op de troon van Petrus gezeten, en ons prestige had dat nodig. Onze financiën ook. Mijn grootvader Franciotto dacht dat hij de meest aangewezen persoon was om in dat ernstige gebrek te voorzien en hij legde zich erop toe zijn apostolische ambitie te verwezenlijken met dezelfde volharding als waarmee hij daarvoor zijn gewapende ondernemingen aanvatte. Bijna had hij de tiara in 1522, toen onverwacht Hadrianus VI werd gekozen; het jaar daarop moest zijn hooghartigheid van Romeins patriciër een nieuwe nederlaag slikken, want toen besteeg Clemens VII de pauselijke troon. Nooit kwam hij die beledigingen te boven. Hem passeren, zoon van Orso Orsini, bijgenaamd *il Organ-*

tino, een kapitein die duidelijk zijn dapperheid had getoond ten bate en ten nadele van de Kerk, en kleinzoon van Giacomo Orsini, condottiere in dienst van de Doorluchtige Republiek Venetië en paus Eugenius iv! Hem passeren, zonder enig gevoel voor de wereldlijke rangorde en voor de prerogatieven van het bloed, om eerst een belachelijke Vlaming te begunstigen met wie iedereen de draak stak en vervolgens een onwettige Medici, een bastaardzoon van die Giuliano de' Medici die door mijn vader bijna van de dood was gered ten tijde van de samenzwering van de Pazzi! Het was iets dat kardinaal Franciotto Orsini niet kon vatten, omdat het indruiste tegen de ijzeren logica van zijn waardenstelsel. Zijn wanhoop en ontgoocheling waren nog heviger toen Clemens vii werd gekozen, want die keer hadden ze hem letterlijk het brood uit de mond gestoten dat hij op het punt stond te smaken. Alles was de schuld van kardinaal Pompeo Colonna, die zijn kandidatuur had verhinderd door er het onbuigzame gewicht van zijn enorme invloed tegen te gebruiken. Altijd zaten de Colonna ons weer dwars. Hoe gingen mijn vader en grootvader te keer tegen de Colonna die middag, hoezeer vervloekten zij hen!

‘Maar denk maar niet dat hij er veel plezier van zal hebben dat hij de tiara voor mijn neus heeft weggekaapt dankzij die verduivelde Colonna,’ merkte kardinaal Franciotto op terwijl hij zijn stem dempte. ‘Denk dat maar niet. Er loopt een haveloze herder rond door de straten, afkomstig uit de Abruzzen, die voorspelt dat de verwoesting van Rome nabij is. En men zegt dat hij een heilige is.’

Een seconde zweefde de adem van bijgelovigheid boven hun hoofden. Ze durfden er niet aan te denken dat wat ze in hun verbeelding voor zich zagen - de stad geplunderd, platgebrand, de paus op de vlucht - binnenkort een afschuwelijke waarheid zou zijn. Vervolgens nam mijn grootvader de draad van het verhaal weer op. Hij had kardinaal Pompeo willen vergiftigen, maar daarvoor ontbrak het hem aan vast-

beradenheid. Zo was hij: een tijger op het slagveld, en in de conclaven een haas. Ze paktten hem in, ze lachten hem uit. Hij briede als een stier binnen de muren van ons huis, en keerde dan weer terug naar het pauselijke hof, waar hij zijn uiterste best deed om de kapotte mazen van zijn intriges te herstellen. Na een tijd kwam hij weer bij ons terug met nieuwe hoop die mijn vader niet altijd deelde. Ze discussieerden tot laat, en nadat mijn vader half dronken naar zijn kamer was gegaan, trok de oude kardinaal zijn scheefgezakte mantel recht, nam trillend zijn toevlucht tot de warmte van de haard onder het mompelen van verwarde woorden, en hij bedaarde pas weer door de koesterende gedachte aan zijn grote droom, die hem in het rode en gulden geknetter van het vuur de vorm van een tiara toonde, oprijzend als een kerkkoepel bezet met edelstenen - saffier, dat verbleekt in de nabijheid van onreinen; smaragd, dat breekt ten overstaan van een ongeoorloofde daad; koraal, dat het hart sterkt; chrysoliet, dat zwaarmoedigheid geneest; diamant, dat helpt tegen angst; en die gewijde steensoort, blauw en groen, van de Egyptenaren, die meer dan alle andere een bovennatuurlijke kracht bezit - :juwelen die flonkerden in het knappende vuur en hem met hun glanzende twinkelingen beloofden dat Nicolas III en de heilige pausen van ons geslacht die hem voorafgingen in hem, paus Franciotto, een waardige opvolger zouden hebben tot glorie van het huis Orsini.

De wezenlijke reden waarom hij er niet toe kon besluiten zijn aanspraken te laten varen, was dat hij meende voorbestemd te zijn de grote ambitie van Nicolas III Orsini te verwirkelijken en Italië onder zijn nakomelingen te verdelen, zoals de Heilige Vader van plan was geweest toen hij het land rondom de kerkelijke staten in handen van zijn neven wilde spelen om de macht van het schiereiland en de Kerk te versterken tegen buitenlandse roofzucht en ook, met vooruitziend nepotisme, om de exclusieve macht van zijn familie veilig te stellen. Ik weet niet of bij de verdeling die

mijn grootvader voorzag ook mij iets was toegefallen. Ik denk het niet. Alles zou voor mijn vader, voor Girolamo en Maerbale zijn geweest; en misschien nog voor de kleinzonen van de andere tak: Francesco, degene die Siena verdedigde, Corsica veroverde en met zo'n deugdzame vrouw trouwde dat ze voor heilig doorging; Leone, de miljonair, de rijkste van de familie; en Arrigo, de condottiere, de bandiet die zich te buiten ging aan vreselijke excessen. Maar voor mij zou er niets zijn geweest, helemaal niets. Daar ben ik zeker van. Niets voor Pier Francesco, niets voor de mismaakte, voor degene die met zijn wambuis en zijn maillot, ondanks de voornaamheid van zijn gezicht en zijn handen en ondanks dat hij voor spiegels rechtop stond, een nar van de Orsini leek, een soort Rigoletto zonder de stem en handtekeningen van een bariton.

Totdat mijn grootvader zich er uiteindelijk morrend bij neerlegde, want de gebeurtenissen ontuchtterden hem en maakten duidelijk dat daar zijn bestemming niet lag, en dat het gemakkelijker was midden in de strijd met een zwaard te zwaaien en te brullen, terwijl vaandels en baarden waperden in de wind, dan je kansen te berekenen in de subtiele geheimzinnigheid van de conclaven, waarna hij zijn streven verlegde naar de schouders en de geest van mijn jongste broer, de kleine Maerbale.

Net zoals vroeger sloten mijn vader en de kardinaal zich op om uren en uren te discussiëren. Ik was destijds nog zo klein dat ik het me niet kan herinneren, maar ik heb het huispersoneel erover horen vertellen. Na afloop liepen ze naar Maerbale, fijn en tenger, en vertroelden hem eventjes in zijn wieg, bijna eerbiedig, alsof ze in plaats van zijn wollen kinderkleertjes de liturgische gewaden van de plaatsvervanger van Christus aanraakten. Maar Maerbale werd ook geen paus, zelfs geen kardinaal. Men moest nog lang wachten, twee eeuwen, tot 1724, voordat opnieuw een Orsini, Benedictus XIII, in het Vaticaan de hoogste rang van de ker-

kelijke hiërarchie zou bekleden. Uiteraard kon noch Franci-otto noch Gian Corrado dat vermoeden, en ongeduldig spanden ze samen in de eenzaamheid van ons huis, omringd door de wapenrokken, helmen, borstkurassen en degens die zij beter kenden dan wie ook en waarin het vuur met zijn vlammende penselen de oude martiale branie deed opleven van de man - tegen - man - gevechten die beiden hadden gevoerd. Ter ondersteuning van hun verwachtingsvolle manoeuvres noemden ze veelvuldig de namen van de heiligen en zaligen van onze stam, van bisschop Orsino, de martelaren Johannes en Paulus en de kerkvader Benedictus, tot koningin Batilde en kardinaal Latino, de zoon van Mabilia Orsini die voor de eeuwigheid het dramatische *Dies irae, dies illa* uit het responsoriale componeerde, plus, uiteraard, de namen van de vier pausen die tot dan toe op onze genealogische perkamenten voorkwamen. Ze vonden het ontoelaatbaar dat met die antecedenten, die ze elkaar onvermoeibaar in herinnering brachten, daarbij woede - uitbarstingen afwisselend met staaltjes fijnzinnige spot die beiden aan het hof van de Medici hadden geleerd, dat met een stamboom vol kardinalen, aartsbisschoppen, senaatsleden, prefecten en gonfalonnières van Rome, connétables van Sicilië en grootmeesters van de tempeliers en van de orde van Saint Jean d'Acree, zonder overigens onze zo sierlijk gotische koninginnen te veronachtzamen, de tiara niet door de lucht kwam aanzweven als een robuuste gouden vogel met glinsterende juwelen om neer te strijken op het broze onbeduidende hoofd van Maerbale, waarbij ze vergaten dat Franci-otto zelf, kardinaaldiaken en wijbisschop van Stimigliano, Vianello en San Polo, die tiara, ondanks zijn verbeterde strijd en zijn bloedverwantschap met Leo x, niet had weten te bemachtigen.